

ústav za příspěvek z prostředků zemských. Na pěstounce se tu totiž žádá též způsobilost, aby mohla dítě kojiti. Od tohoto požadavku se však bohužel často upouští pro nedostatek takových pěstounek, a dítě musí se spokojiti výživou umělou.

Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi byla otázka k. n-ho upravena již mnohem dříve zákonem, a to §§ 24 a 25 zák. čl. XIV/1876 o úpravě zdravotnictví. Kojná je povinna ohlásiti úmysl, že chce dítě kojiti, obecnímu představenstvu, které dá k tomu svolení po uspokojivém lékařském zjištění zdravotního stavu kojné a po lékařské prohlídce místnosti, v níž kojná přebývá. Odepře-li obecní představenstvo dáti povolení, učiní tak jen prozatímně a postoupí věc politickému úřadu I. stolice k rozhodnutí (§ 24). Zákon dále stanoví, že jedna žena může kojiti jen jednoho kojence. Obecní představenstvo má evidenci kojenců. Úřední a obecní lékaři kontrolují způsob, jak kojná s kojencem zachází, dále výživu i stav nemluvnat. Není-li lékař, vykonává kontrolu některý člen obecního představenstva, který oznamuje své zkušenosti úřadu (§ 25).

Další předpisy o kojení a kojných na tomto území najdeme v nař. uh. č. I/V c/1903 vn., vydaném ku provedení zákonů: zák. čl. VIII/1901 o dětských útulnách (státních dětských domovech) a zák. čl. XXI/1901 o opatření opuštěných dětí, odkázaných na veřejnou podporu. Jsou to zvláště §§ 34, 35, 47 a 48 cit. nař. Podle těchto předpisů jsou nemluvnata kojena buď přímo ve státních dětských domovech anebo — což je pravidlem — jsou svěřována kojným mimo ústav. Dosvědčí-li obvodní lékař vysvědčením, že kojná je způsobilá ke kojení, není těhotná a že vlastní dítě jest alespoň šestiměsíční a může býti odstaveno anebo zemřelo, může jí býti správou ústavu kojenců odevzdán. Kojence dvojčata dlužno dáti jediné kojné. Tyto předpisy platí ovšem jen ve jmenovaných ústavech resp. o kojení, na něž tyto ústavy dozírají obvodními lékaři a obecními úřady. O kojení dětí jiných platí cit. předpisy zák. čl. XIV/1876.

Je zřejmo, že všechny cit. předpisy mají — nehledíme-li k nař. uh. č. I/V c/1903 platnému nikoliv všeobecně — na zřeteli především blaho dítěte, k němuž se kojná přijímá. A tak se stávalo, že cizí dítě obdrželo zdravou kojnou, kdežto vlastní dítě matky bylo již v prvních měsících po narození odkázáno na výživu umělou čili jinak: zdravé, života schopné dítě zdravé

kojné trpělo na svém tělesném vývinu ve prospěch dítěte často méně života schopného. Proto vydán byl pro celé území státu zákon ze dne 3. VII. 1924, č. 171 Sb., o částečném zákazu n-ho k. Zákon ten ustanovuje, že matka žijícího dítěte, mladšího 4 měsíců, nesmí býti přijata za kojnou aniž smí přijmouti místo kojné, leč by mohla současně kojiti i vlastní dítě. Tímto ustanovením zaručuje se vlastnímu dítěti kojné výživa mlékem vlastní matky nejméně po první 4 měsíce jeho života. Je-li matce takového dítěte dána možnost kojiti i vlastní dítě, smí kojná místo přijmouti jen pod podmínkou, že vysvědčením úředního lékaře se prokáže, že současně kojení dvou dětí nebude zdravotní závadou pro kojnou a její dítě, a že ani dítě, k němuž se kojná přijímá, ani oba jeho rodičové neohrožují zdraví kojné nebo jejího dítěte. Zákon poskytuje tedy též ochranu zdraví jak kojné tak i jejího dítěte. Na přestupky zákona určen je trest od 100 až 3000 Kč, při nedobytnosti vězení od 1 dne do 1 měsíce. Zákon se nevztahuje na kojné v nalezincích, ústavech pro kojence, na klinikách a v léčebných ústavech vůbec, protože tam jest o zdravotní stránku všech zúčastněných osob řádně postaráno. Předpisy nař. č. 96/1908 ř. z. a §§ 24 a 25 zák. čl. XIV/1876 platí tedy nyní v úpravě dané zákonem č. 171/1924 Sb.

Konečně nutno se zmíniti ještě o zvláštních správně-trestních ustanoveních, platných na celém území státním podle § 19 zák. č. 241/1922 Sb. o potírání pohlavních nemocí. Podle něho je trestná jednak žena, která stížena jsouc příjící, přijme nebo podrží místo kojné u dítěte, které není stíženo touto nemocí, jednak trestný je ten, kdo k dítěti stížnému příjící přijme nebo u něho podrží jako kojnou ženu, která není touto nemocí stížena. Trestem je podle § 17 cit. zák. pokuta od 50 do 10.000 Kč nebo vězení od 1 do 30 dnů.

Literatura.

Dr. Ant. Tůma: „Právní základy sociální péče o mládež v republice Československé“, Praha 1925 (nákladem České zemské komise pro péči o mládež v Čechách), kap. X., str. 115 a násl.

Bohumil Židek.

Kolečné a školné.

A. Kolečné. — B. Školné. I. Pojem a právní povaha. II. Školné podle jednotlivých druhů škol: a) školy vysoké, b) školy střední, c) školy odborné, d) školy národní.

A. Kolejné.

1. Úprava k-ho na našich univerzitách spočívá na nařízení min. k. a vyuč. č. 310/1850 ř. z., jež zavedlo k. na rak. univerzitách v souvislosti s prohlášenou zásadou svobody vyučovací na místě dosavadního š-ho. Jak plyne z přednesení hr. Thuna (3. příl. k č. 416/1849 ř. z.), jevila se tato souvislost jednak zřetelům k soukromým docentům, bez nichž je svoboda vyučovací nemyslitelná, jednak zřetelům k studujícím, jež bezplatnost jednotlivého kolegia při současně svobodě učení svádí k nevážnosti ke studiu, konečně v péči o niveau universit, pro něž bez k-ho je nsnadno získati významné síly. V tomto posledním vztahu nastala změna zákonem č. 167/1898 ř. z., jímž bylo k., pokud připadalo placeným profesorům, současně se zvýšením profesorských platů inkamerováno (§ 13 zák.). Za republiky byla vlád. nař. č. 344/1921 Sb. nově upravena výše k-ho. Ustanovení tato platí nyní na všech čl. univerzitách (srov. § 214 plat. zák. č. 103/1926 Sb. a pro Slovensko vlád. nař. č. 8/1927 Sb. a § 63 výn. min. k. a vyuč. č. 370/1850 ř. z.).

2. K. jakožto plat studujících za každé jednotlivé poslouchané kolegium má a mělo již při svém zavedení povahu poplatku za užívání veřejného ústavu (§§ 1, 12 a 15 nař. č. 310/1850). Na tom nic nemění okolnost, že na k. bylo přiznáno právo učitelům, neboť právo toto není ve vztahu k plnění, jež by učitelé za k. poskytovali studujícím, nýbrž je ve spojitosti s povinnostmi úřadu učitelského (§ 4 cit. nař.). Termínu „honorár“ lze tedy o k-m užití jen nepřesně (tak § 2 nebo 45 nař.). Důsledně neplatí studující k. učitelům, nýbrž kvestuře (§ 34 nař.).

3. Povinni platiti k. jsou všichni řádní i mimořádní posluchači za kolegia, do nichž se přihlásili (§ 12), a to p ř e d e m (nař. č. 118/1870 ř. z.). Nedojde-li k ohlášenému kolegiu, budiž k. vráceno (§ 39 nař. č. 310/1850). Přerušil-li se kolegium nemocí nebo jiným zaneprázdněním docentovým jenom na čas, aniž by to bylo podstatně na újmu předmětu přednášky, netřeba k. vracet (§ 40). V pochybnosti rozhoduje o vrácení k-ho akadem. senát, vyžádav si zprávu přísl. prof. sboru (§ 42); podle směrnice § 41 bude nalézti na vrácení k-ho, trvalo-li přerušeni kolegia déle než 8 neděl nebo spočívá-li příčina delšího než čtyřnedělního trvalého přerušeni ve vlastním rozhodnutí docentovu. Nárok na vrácení k-ho zanikne, nebyli uplatněni do konce příštího semestru.

K. vybírá, odvádí a účtuje kvestura (§§ 34 a 45).

4. Výši k-ho stanoví vlád. nař. č. 344/1921 Sb. nejméně 8 Kč za týdenní hodinu semestrální. Profesor nebo soukr. docent může však stanovit za své kolegium i k. vyšší (§§ 7, 9, 10 nař. č. 310/1850). Cizinci platí k. o polovici vyšší. Profesorský sbor může však povolit jim se schválením min. škol. úlevu do výše normálního k-ho.

Vedle kolegií placených jsou i kolegia bezplatná (publica). Povinni čísti je jsou dle § 8 nař. č. 310/1850 řádní profesori nejméně v každém třetím semestru v rozsahu jedné až dvou týd. hodin. Profesori práv. fakult dostojí této povinnosti konáním seminárních cvičení (nař. min. k. a vyuč. věst. č. 91/1873). Povinnost tato trvá zajisté i po inkameraci k-ho, třeba v praxi bývá od ní nyní upouštěno. Inkamerace týkala se nejen k-ho profesorů řádných, ale i k-ho placených profesorů mimořádných. Ekvivalentem k-ho bylo pro ně zvýšení profesorských platů zák. č. 167/1898 ř. z. Na povinnosti učební nebylo tím ničeho změněno. Inkamerace nemohla také míti vlivu na poměr studujících k státu resp. k vyučovacímu ústavu. Studující užívající ústavu mohou nadále očekávati, že se pro ně budou konati kolegia bezplatná.

Jinak mohou býti kolegia konána bezplatně pouze se svolením min. škol. (§§ 8 a 9 nař. č. 310/1850).

5. Právo na k. mají nyní dle § 13 zák. č. 167/1898 ř. z. pouze profesori čestní (srov. § 3 zák. č. 47/1870 ř. z. a § 4 zák. č. 79/1919 Sb.), profesori bezplatní (hledíc k § 65 plat. zák. č. 103/1926 Sb. zajisté i řádní), soukromí docenti a případně i takový profesor, který přijav definitivní místo s profesurou nesouvisející profesury pozbyl, ale byl pověřen konáním přednášek bez remunerace (§ 4 nař. č. 35/1920 Sb.). Suplentům čtoucím za substituční plat k. nepřisluší (§ 5, odst. 2., nař. č. 310/1850). Podobně ne remunerovaným docentům (arg. § 31, odst. 1., cit. nař.).

Za vybírání k-ho strhne kvestura t. zv. vybírací procenta (5%), jež plynou do státní pokladny (§§ 45, 47 cit. nař.).

6. Osвобоzení od k-ho může profesorský sbor (§ 13 zák. č. 167/1898) přiznati výjimečně studujícím bezúhonného chování, kteří mohou prokázati svou opravdovou nuznost a výtečné vědecké přičinění (§ 15 nař. č. 310/1850). Zákonný nárok na osvobození od k-ho mají pouze posluchači theologických fakult, uvedeni v § 14 cit. nař.,

Ve všech ostatních případech záleží osvobození na uvážení profesorského sboru, do jehož rozhodnutí není stížnosti (§ 22). Studující vykazující velmi dobrý prospěch mohou býti osvobozeni dle majetkových poměrů od celého k-ho nebo od $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$ nebo $\frac{1}{4}$, studující, vykazující pouze dobrý prospěch od $\frac{1}{2}$ nebo $\frac{1}{4}$ (§ 8 vlád. nař. č. 344/1921 Sb.). Cizozemci mohou býti osvobozeni za podmínky reciprocity (§ 15, odst. 5., nař. č. 310/1850). Osvobození dosažené na jedné universitě resp. fakultě neplatí ani pro jinou universitu ani pro jiné fakulty téže university (§ 21 nař. č. 310/1850), leč že by se fakulty téže university dohodly o vzájemné platnosti osvobození. Pro přednášky soukromých docentů platí osvobození jen s jejich souhlasem (§ 31 cit. nař.). Na jednotlivých fakultách stanoví prof. sbory se schválením min. škol. podrobné předpisy o osvobození od k-ho (§ 10 vlád. nař. č. 344/1921 Sb.).

Otakar Sommer.

B. Školné.

I. Š. — školní plat — je dávkou za vyučování na škole a má na školách veřejných povahu poplatku za užívání veřejného ústavu (srov. o povaze veřejného ústavu a poplatku za jeho užívání mimo jiné: Otto Mayr: „Deutsches Verwaltungsrecht“, 3. vydání, sv. II., str. 268 a násl.; Fritz Fleiner: „Institutionen des deutschen Verwaltungsrechts“, 4. vydání, 1919, str. 299 a násl., a zejména Karl Kormann: „Einführung in die Praxis des Verwaltungsrechts“, 1914, str. 44 a násl., 60 a násl.).

Proto jsou spory o š. na školách veřejných předmětem rozhodovací činnosti státních úřadů školských a též předmětem nalezací pravomoci n. s. s.; š. (na školách středních) není však veřejnou dávkou ve smyslu § 111 úst. list. (nál. n. s. s. Boh. adm. č. 3353). Naproti tomu je na školách soukromých, třebaš nadaných právem veřejnosti, poměr žáka k vydržovateli školy, pokud jde o placení š-ho, poměrem soukromoprávním; spory o š. na školách soukromých náleží proto před řádné soudy (srov. nál. n. s. s. Boh. adm. č. 3064).

II. Š. podle jednotlivých druhů škol:

a) Školy vysoké.

1. O š-m na universitách, t. zv. k-m, viz shora sub A.

2. Na vysoké škole zvěrolékařské je vlád. nař. ze 14. IX. 1921, č. 344 Sb., § 6, stanoveno š. pro řádné posluchače-tuzemce na 160 Kč, pro cizozemce

240 Kč, pro posluchače mimořádné tuzemce 8 Kč, cizince 12 Kč za týdenní hodinu semestrální. O osvobození platí předpisy jako na universitách (§ 8 a násl., § 2).

3. Na vysokých školách technických je š. zásadně upraveno předpisy organizačních statutů.

Na obou vysokých školách technických v Praze stanovil § 11 organického statutu, usneseného býv. sněmem král. českého 24. IX. 1868 a schváleného býv. panovníkem dne 18. IV. 1869, že každý posluchač jest povinen platiti š., jehož ciferní výši určí sněm, dále že zemský výbor může k návrhu profesorského sboru tuzemce zcela nebo z polovice osvoboditi od placení š-ho, jsou-li nemajetní a vykazují-li dobrý prospěch. Předpis ten byl proveden výnosem min. k. a vyuč. ze 6. VIII. 1880, č. 2857 (statut i výnos je otištěn u Jählna: „Vorschriften für die Technischen Hochschulen“, Vídeň 1916).

Uvedený statut byl na české vysoké škole technické v Praze, nyní českém vysokém učení technickém v Praze, nahrazen novým statutem, schváleným vládou usnesením z 20. VIII. 1920 a vydaným výnosem min. školství z 1. IX. 1920, č. 53250 (se změnami podle výnosu z 18. X. 1920, č. 62889, a z 25. III. 1921, č. 14948); nový statut však nemá předpisů o š-m.

Pro německou vysokou školu technickou v Praze platí statut starý.

Na české vysoké škole technické v Brně, která dosud nemá vlastního statutu, platí podle rozhodnutí býv. panovníka z 19. IX. 1899 a výnosu min. k. a vyuč. z 26. XI. 1899, č. 2082/KUM dosud předpisy organizačního statutu vydaného pro vysokou školu technickou ve Vídni, nař. min. k. a vyuč. z 20. II. 1875, č. 6348, Věstník č. 16; o š-m jedná § 17 statutu.

Na německé vysoké škole technické v Brně platí o š-m v zásadě § 18 zák. ze 4. V. 1873, č. 92 ř. z., podle něhož řádní posluchači platí jednotné š., mimořádní posluchači š. podle hodin, dále § 19 téhož zákona, podle něhož sbor profesorský osvobozuje posluchače řádné při dobrém prospěchu studijním a prokázané nemajetnosti od celého š-ho nebo od polovice jeho; mimořádné posluchače jen při výborném prospěchu.

O výši š-ho na všech vysokých školách technických platí nyní výnos min. školství a národní osvěty z 23. VIII. 1921, č. 31948, Věstník ročník III., č. 126; š. pro posluchače řádné činí 150 Kč za semestr, pro posluchače mimořádné 10 Kč za jednu týdenní hodinu vyučovací, při čemž se 2 ho-

diny cvičení nebo rýsování rovnají jedné hodině vyučovací, maximálně 200 Kč za semestr; osvoboditi lze — podle počtu prospěchových jednotek — od celého š-ho nebo od tří čtvrtin, polovice nebo jedné čtvrtiny. Podle výnosu téhož min. z 5. VIII. 1921, č. 67780, platí cizozemci částky dvojnásobné; mimořádné úlevy povoluje min. školství. Výnosem min. školství z 24. X. 1923, č. 111093, Věstník ročník V., č. 142, byly sbory profesorské zmocněny povolovat osvobození cizozemců — příslušníků jugoslávských, rumunských, ukrajinských, polských, ruských a bulharských — podle stupně nemajetnosti a podle prospěchu až do částky 300 Kč ročně po případě i úplně; u ostatních cizinců může se tak státi zcela výjimečně s povolením ministerstva.

4. Na vysoké škole báňské v Příbrami mají podle § 13 vyhlášky býv. min. orby z 2. VIII. 1904, č. 85 ř. z., platiti řádní posluchači pevné š.; mimořádní podle počtu hodin; o výši š-ho a o osvobození od placení š-ho platí nyní výnosy z r. 1921 a 1923 platné na vysokých školách technických (srov. shora sub 3.).

5. Pro vysokou školu zemědělskou v Brně platí podle § 18 vlád. nař. z 9. III. 1920, č. 147 Sb., předpisy platné pro českou vysokou školu technickou (nyní české vysoké učení technické) v Praze.

6. Totéž platí stran vysoké školy obchodní v Praze podle § 1, odst. 1., vlád. nař. z 30. IX. 1919, č. 529 Sb., a podle § 1 zák. z 18. VI. 1929, č. 103 Sb.

7. Na akademii výtvarných umění v Praze stanoveno jest š. § 3 studijního řádu (výn. min. školství z 18. VII. 1928, č. 50298) částkou 20 Kč za semestr. O zvýšení š-ho se jedná.

8. Na mistrovské škole státní konservatoře hudby v Praze bylo výnosem min. školství z 15. VII. 1921, č. 39502, Věstník ročník III., č. 139, stanoveno roční š.: pro řádné posluchače-tuzemce 800 Kč, cizozemce 1500 Kč, pro mimořádné posluchače-tuzemce 1000 Kč, cizozemce 2000 Kč. Posluchače nemajetné s prospěchem aspoň dostatečným a s uspokojivým chováním osvobozuje min. školství k návrhu rektorátu.

b) Školy střední.

Š. na státních školách středních, t. j. gymnasijských všech typů a reálkách (§ 1, odst. 1., vlád. nař. č. 161/1926 Sb.) upraveno nyní vlád. nař. z 26. VIII. 1926, č. 161 Sb.; shledávajíc svůj zákonný podklad s hlediska § 55 úst. list. jednak (Čechy, Morava

a Slezsko) v § 9 zák. z 9. IV. 1870, č. 46 ř. z., jednak (Slovensko a Podkarpatská Rus) v § 19 zák. čl. XXX/1883, vyměřuje nařízení to (na rozdíl od systému zavedeného vlád. nař. č. 144/1925 a č. 463/1921 Sb., kdeš. bylo odstupňováno podle výše příjmu) pro všechny žáky jednotné š. 200 Kč za pololetí (§ 1/1); na osvobození mají nárok („budou osvobozeni“, § 2) řádní žáci, kteří mají z chování známku aspoň dobrou a ze žádného z povinných předmětů známku nedostatečnou, a když ani oni sami ani jejich zákonní živitelé nejsou podle svých majetkových poměrů s to, aby zaplatili š. bez zkrácení výživy nutné pro sebe a svou rodinu. O osvobození od celého š-ho po případě od polovice rozhoduje s konečnou platností školní úřad bezprostředně nadřízený ústavu, o něž jde (§ 5), tedy v Čechách, na Moravě a ve Slezsku zemská školní rada, na Slovensku referát ministerstva školství v Bratislavě a v Podkarpatské Rusi školský referát v Užhorodě.

Bližší předpisy vydány výnosy min. školství z 27. VIII. 1926, č. 96581, Věstník č. 87, a z 21. VI. 1927, č. 60607, Věstník č. 70.

c) Školy odborné.

1. Š. na státních školách průmyslových a odborných je nyní upraveno výnosem min. školství z 11. VIII. 1923, č. 18746-III, a činí na vyšších státních školách průmyslových a na učilištích pro průmysl textilní 100 Kč, na školách mistrovských a ve cvičných dílnách 24 Kč, na odborných školách a na jednotlivých kursech — až tříletých — s každodenním vyučováním 50 Kč; řádné žáky, kteří jsou nemajetní, mají celkový prospěch ve všech povinných předmětech aspoň dostatečný a z mravů známku lepší než zákonnou, osvobozuje profesorský sbor od nejméně 75% resp. na některých školách 90% š-ho.

2. Školy odborné pro ženská povolání podle zák. č. 75/1922 Sb. a č. 252/1923 Sb.

Státní školy této kategorie dosud nejsou; na jiných školách veřejných (vydržovaných obcemi, obchodními komorami atd.) určují š. vydržovatelé se schválením min. školství; š. činí zpravidla 300 Kč, o osvobození rozhodují kuratoria.

Na ústavěch ke vzdělání učitelek pro tyto školy se š. nevybírání.

3. Na obchodních školách státních je š. upraveno výnosem min. školství ze 14. II. 1921, č. 12809, Věstník č. 30, a činí na obchodních akademiích

400 Kč, na abiturientských kursech 500 Kč, na dvoutřídních školách obchodních 200 Kč, vesměs za rok. O osvobození platí dosud předpisy, které před převratem platily na státních školách středních. Na školách nestátních (gremiálních a pod.) upravují si š. vydržovatelé.

4. Školy zemědělské; š. na školách státních jest upraveno řadou singulárních předpisů pro jednotlivé druhy škol, ba i pro jednotlivé školy různé; tak činí na státních vyšších školách hospodářských 300 Kč ročně; na vyšší škole zahradnické v Mělníce 240 Kč, na rolnických školách 50 až 75 Kč, na odborných školách hospodářských od 10 do 40 Kč, na nižších lesnických školách 50 Kč; na vyšších školách lesnických 200 Kč, vesměs ročně. Značné rozdíly jsou též na školách hospodyňských, kde š. (v některých případech zároveň plat za ubytování a stravování) se pohybuje mezi 30 až 400 Kč.

Vzhledem k veliké různosti předpisů a zřetelem k tomu, že ministerstvo zemědělství připravuje jednotnou úpravu š-ho pro všechny druhy škol státních, upouští se od podrobného vyličení nyní panujících poměrů.

Na zemských ústavech v Čechách, na Moravě a ve Slezsku panuje rovněž veliká různost co do úpravy š-ho.

V Čechách byly usnesením býv. zemského výboru z 26. VI. 1901, č. 42726, vydány předpisy o školních poplatcích na zemských středních (nyní vyšších) školách hospodářských; š. činí 300 Kč ročně; žáky do Čech příslušné, nemajetné a vykazující prospěch první třídy osvobozuje od š-ho zcela nebo z polovice zemský úřad.

Předpisy ty byly usnesením býv. zemského správního výboru ze 14. XI. 1923, č. 137212, rozšířeny také na zemské nižší školy hospodářské.

Školám zemí podporovaným (u nichž hradí země služební platy řádných sil učitelských) bylo podle usnesení býv. zemského správního výboru ze dne 28. IV. 1926, č. 10748, doporučeno, aby se řídily předpisy o placení š-ho na zemských vyšších školách hospodářských.

Pro nižší hospodářské školy zemské a zemí podporované bylo usnesením býv. zemského správního výboru z 28. IV. 1926, č. 10748, stanoveno minimální š. a to pro hospodářské školy odborné 60 Kč a pro školy rolnické a speciální 100 Kč.

Na zemských a zemí podporovaných školách hospodyňských vybírají se podle

poměrů té které školy různé školní poplatky, které shora uvedené minimální školní poplatky téměř vesměs převyšují.

Na Moravě a ve Slezsku bylo š. na zemských školách zemědělských upraveno jednotlivými usneseními zemského výboru resp. zemské správní komise; š. činí na zemských vyšších hospodářských školách 300 Kč (usnesení zemského výboru z 20. VIII. 1921, č. 49351), na školách rolnických a na nižších školách odborných 40 Kč (usnesení zemského výboru z 26. IX. 1921, č. 66021), na zemských školách hospodyňských na Moravě se vybírá jen zápisné a poplatky za upotřebení inventáře, na zemské hospodyňské škole ve Slezsku činí š. 30 Kč (vedle zápisného a uvedeného poplatku).

Nemajetné žáky s dobrým prospěchem osvobozuje od š-ho zemský výbor.

d) Školy národní.

Platí š. na veřejných školách národních v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, t. j. na školách obecných a měštanských (občanských) zřízených a vydržovaných zcela nebo z části nákladem státu, země nebo obce místní (§ 2 zák. ze 14. V. 1869, č. 62 ř. z.) jsou povinni rodiče školních dětí.

V Čechách š. plyne podle § 16 zák. z 24. II. 1873, č. 16 z. z., do pokladny okresu školního; zapravuje je podle § 1 zák. ze 6. XII. 1882, č. 76 z. z., do pokladny okresu školního místní obec (koncem každého měsíce), která š. vybírá od rodičů nebo jejich zástupců týdně nebo měsíčně, avšak mimo školu a nikoliv prostřednictvím učitelů. Místní školní rada (v městských okresích školních — městský školní výbor) osvobozuje děti nemajetných rodičů od š-ho (§ 2 zák. č. 76/1882); z rozhodnutí místní školní rady (městského školního výboru) lze se odvolati k vyšším úřadům školním; ze dvou souhlasných rozhodnutí není dalšího odvolání (§ 2 zák. č. 76/1882). Obecní zastupitelstvo se může usnésti, že š. za všechny děti se má zapravovati z obecní pokladny (§ 19 zák. č. 16/1873).

Pro výměru š-ho rozděluje zemská školní rada školy podle obcí na 4 třídy, v nichž činí š. 8, 12, 20 nebo 24 haléřů týdně (včetně prázdniny) za každé dítě školou povinné (§ 16 zák. č. 16/1873); dále vyměřuje zemská školní rada pro každou obec vždy napřed na tři roky úhrnnou částku š-ho podle průměrného počtu dětí, které byly povinny návštěvou místní školy v posledních třech letech; při tom povoluje se

obcím príměřená sleva k uhrazení výloh spojených s vybíráním š-ho (§ 3 zák. č. 76/1882).

Na M o r a v ě je š. upraveno obdobně §§ 49 až 55 zák. z 24. I. 1870, č. 17 z. z., ve znění zák. z 12. XII. 1883, č. 77 z. z., s tím hlavně rozdíl, že š. se vyměřuje jen za 48 týdnů do roka a jen ve třech stupních po 8, 16 a 24 haléřích týdně.

V e S l e z s k u pojednávají o školném §§ 38 až 42 zák. ze dne 6. XI. 1901, č. 41 z. z.; š. plyne do místního fondu školního, činí podle obcí 8, 16, 24 nebo 32 haléřů týdně za každé dítě do školy chodící; vybírá je bez účasti učitelů obecní představený, nedoplatky se vymáhají stejně jako obecní přírážky. Od š-ho osvobozuje místní školní rada děti nemajetných rodičů bez ohledu na prospěch ve škole.

Snahy po odstranění š-ho v Čechách, na Moravě a ve Slezsku neměly dosud výsledku. Naproti tomu se na S l o v e n s k u a v P o d k a r p a t s k é R u s i š. na školách církevních, obecních a státních vůbec nevybírá (§ 1 zák. čl. XLVI/1908).

Osvald Janota.

Kolektívne smluvy.

I. Pojem a všeobecný prehľad. II. Obsah Ks. III. Strany a účastníci Ks. IV. Predpisy pozitívneho práva. V. Závaznosť Ks. VI. Porušenie Ks a rozhodovanie sporov. VII. Prikázané tarify. VIII. Budúca úprava Ks. IX. Literatúra.

I. Pojem a všeobecný prehľad. Ks uzavierajú s jednej strany organizácia (alebo organizácie) zamestnancov a s druhej strany organizácia (alebo organizácie) zamestnávateľov, alebo jeden alebo viacerí zamestnávateľia ohľadne podmienok služobného pomeru tých zamestnancov, na ktorých sa vzťahuje Ks. V tejto súvislosti obsahuje Ks aj ustanovenia o vzájomnom pomere smluvu uzavierajúcich stránok. Výrazu Ks možno používať aj pre iné druhy smlúv, obsahujúcich normy, podľa ktorých sa majú riadiť strany alebo účastníci smluvy pri uzavieraní individuálnych smlúv (viď na pr. Vážný civ. 5905). U nás sa však z pravidla používa tohoto názvu pre smluvy, ktoré sa vzťahujú na úpravu individuálneho služobného pomeru väčšieho počtu osôb.

N o m e n k l a t ú r a nie je jednotná. V poslednom desaťročí sa používa vždy častejšie na tieto útvary výrazu „tarifná smluva“. U nás sa používa ešte výrazov:

„kolektívne smluvy pracovné“, „rámcové smluvy“, „rámcové smluvy pracovné“, „hromadné smluvy“, „hromadné smluvy pracovné“. Zák. č. 29/1920 Sb. o úprave pracovných a mzdových pomerov domácej práce používa výrazu: „tarifná smluva“. Zák. č. 76/1927 Sb. obsahuje v čl. XVI. obrat „kolektívne smluvy námezdné a pracovné“; prevádzajúce nariadenie k tomuto článku používa výrazu „hromadné smluvy“. Sinzheimer označuje ich slovom „Korporativer Arbeitsnormenvertrag“; švajciarsky občiansky zákonník disponuje o smluvách nazvaných „Gesamtarbeitsvertrag“. V Nemecku prevláda názov „Tarifvertrag“, v Anglicku „Price list“, vo Francúzsku „contrat collectif“.

Ú č e l o m Ks je pre zamestnancov: posilniť pozíciu jednotlivca-zamestnanca pri uzavieraní individuálnej služobnej smluvy. So strany zamestnávateľov očakáva sa od Ks: väčšia stabilita v pohybe miezd a tým možnosť kalkulácie pre dlhšie obdobie. Z oboch strán sa predpokladá, že počas trvania kolektívneho smluvného pomeru sa nevyskytnú mzdové boje a že sa tak nestane ani z iného titulu, s p o j e n é h o s o s l u ž o b n ý m i p o m e r a m i.

Ks sú u nás rozšírené hlavne v priemysle, po prevrate sa však uzavierali aj v poľnohospodárstve. Už z podstaty Ks samej vyplýva, že sa uzaviera pre v ä č š í p o č e t z a m e s t n a n c o v.

P r á v n a p o v a h a Ks sa posudzuje dosť rozlične. Niektorí autori označili tú časť Ks, ktorá obsahuje podmienky individuálnych služobných smlúv za časť objektívneho práva (Kaskel, Stier-Somló, opačne Jacobi) a za nariadenia právne (Dechant). Tieto teórie vzťahujú sa však na štáty, v ktorých Ks sú upravené p r á v n y m i p r e d p i s y v š e o b e c n e.

Vyskytly se názory, ktoré zaraďujú Ks (menovite normatívnu časť) do skupiny pracovných smlúv, smlúv v prospech tretích, ďalej, ktoré ich kvalifikujú za spoločenské smluvy, za predbežné úmluvy, alebo za narovnanie alebo za inominátne smluvy obligáčno-právne. Nová nemecká teória prijala prevažne teóriu Kaskela, podľa ktorej Ks n e t v o r í j e d n o t n ý p r á v n y ú k o n, ani jednotný právny úkon s rôznymi účinkami, ale že sa skladá z dvoch rôznych čiastok zásadne rozlišných, zpravidla úzko súvisiacich. Podľa Kaskela majú sa tieto súčasti (normatívna a obligáčna) posudzovať na základe rozličných právnych predpisov. Normatívna časť je (podľa K.) pra-